

ADRODDIAD I'R CABINET
16 Gorffennaf 2013

Aelod Cabinet: Cyng Peredur Jenkins

Pwnc: Sicrhau gwasanaethau cynaliadwy mewn cyfnod anodd

Swyddog cyswllt: Dilwyn Williams, Cyfarwyddwr Corfforaethol

Y penderfyniad a geisir/pwrpas yr adroddiad

Nodi'r sefyllfa ariannol ddiweddaraf, ac yn wyneb y newidiadau sylfaenol yma, y dylid ail ymweld â'r Cynllun Asedau i weld a oes cyfleoedd yn y fan honno i leihau galwadau ariannol ar y Cyngor ac ein bod hefyd yn ail ymweld â'r Cynllun Strategol ei hun er mwyn adnabod pa gynlluniau sydd yn hollol angenrheidiol eu cyflawni a pha rai y gellir eu hail ystyried.

Barn yr aelod lleol

Ddim yn fater lleol

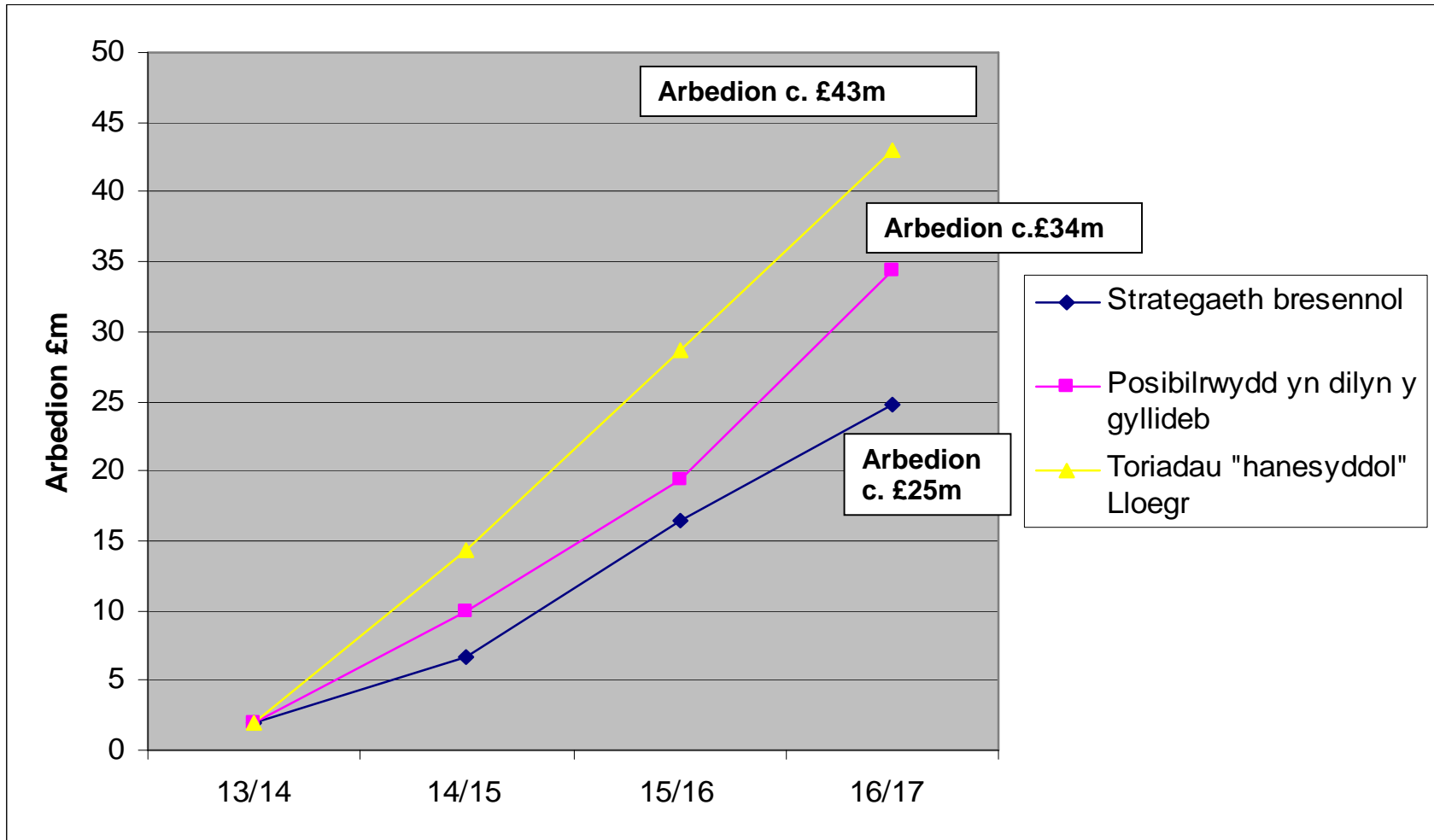
Cyflwyniad

1. Ym mis Chwefror fe luniodd y Cyngor ei strategaeth ariannol am y pedair blynedd i ddod.
2. Byrdwn y strategaeth honno oedd bod y darlun ariannol ar gyfer y sector gyhoeddus am fod yn un heriol gyda grant llywodraeth leol yn gostwng yn 2015/16 a 2016/17 fyddai'n golygu ein bod angen cynllunio ar gyfer arbedion o £25m dros y cyfnod 2013/14 - 2016/17.
3. Gyda'r cyd-destun yma yn gefndir, er gwaethaf y tafluniadau tywyll, 'roedd y Cyngor yn benderfynol o sicrhau ein bod yn parhau i sicrhau'r canlyniadau priodol ar gyfer pobl Gwynedd ac ym mis Mai fe gymeradwyodd y Cyngor Gynllun Strategol oedd yn rhoi cig ar esgyrn y weledigaeth sydd gennym o gefnogi pobl Gwynedd i ffynnu mewn cyfnod anodd.
4. Mae'r Cynllun yn cynnwys nifer o flaenoriaethau er mwyn gwireddu'r weledigaeth honno.
5. Erbyn hyn 'rydym wedi gweld newid sylweddol yn yr hinsawdd ariannol ac mae angen i'r cabinet fod yn ymwybodol o'r newidiadau yma gan ystyried pa gamau sydd angen eu cymryd i ddygymod a'r sefyllfa.

Newidiadau diweddar

6. Dros yr wythnosau diwethaf, mae'r Canghellor wedi cyhoeddi ei adolygiad gwariant ac yn sgil hyn mae Gweinidogion o fewn Llywodraeth Cymru hefyd wedi awgrymu newid cyfeiriad wrth ystyried blaenoriaethau gwariant o fewn Llywodraeth Cymru.
7. Yr hyn a ddaeth yn amlwg yn y gyllideb a gyhoeddwyd gan y Canghellor ym mis Ebrill oedd nad yw'r economi yn tyfu fel y rhagwelwyd ganddynt ac o'r herwydd byddai'n rhaid parhau gyda thoriadau am gyfnod hirach na fu disgwyl a bydd y toriadau hynny hefyd yn ddyfnach.
8. Mae'r adolygiad gwariant diweddar wedi rhoddi manylion i ni o beth fydd cyfran Cymru o'r arbedion hynny ar gyfer 2014/15 a 2015/16.
9. Ar ben hyn, mae'r Gweinidog dros Lywodraeth Leol a Busnes Llywodraeth Cymru wedi nodi y dylai llywodraeth leol gynllunio ar sail "gostyngiadau cyllidol fel y bu i awdurdodau Lloegr dderbyn" am y cyfnod i ddod.
10. O gymryd hyn ar ei ystyr llythrennol byddai'n golygu gostyngiad grant o tua 4% y flwyddyn ar gyfartaledd sydd lawer is na'r hyn yr ydym wedi bod yn cynllunio ar ei gyfer.
11. Ni wyddom pam fod angen gostyngiadau o'r maint yma yn 2014/15 na 2015/16 gan nad yw'r setliad y mae'r Llywodraeth am dderbyn gan Lywodraeth San Steffan yn awgrymu fod angen gostyngiadau o'r fath ond yn amlwg, os ydynt yn dymuno rhoi elfen o warchodaeth i wasanaethau iechyd dyweder, yna bydd yn rhaid i wasanaethau fel llywodraeth leol dderbyn llai.
12. Ni fyddwn yn gwybod union oblygiadau hyn oll hyd nes y byddwn yn derbyn setliad llywodraeth leol ym mis Tachwedd eleni, ond gellir bod yn eithaf cadarn fod y sefyllfa am fod yn waeth na'r hyn y bu i ni gynllunio ar ei gyfer.
13. Nodaf ar y dudalen nesaf graff sy'n nodi beth fyddai maint yr arbedion y gallasem fod eu hangen ar sail –
 - a) ein strategaeth bresennol;
 - b) sefyllfa lle byddai Llywodraeth Cymru yn gwarchod iechyd drwy roddi cynnydd yn cyfateb i chwyddiant iddynt; a
 - c) sefyllfa lle byddem yn derbyn gostyngiadau sy'n cyfateb i'r cyfartaledd hanesyddol a welwyd yn Lloegr.

Tafluniadau o lefelau arbedion posibl ar gyfer Cyngor Gwynedd 2013/14-2016/17

14. Ar ei waethaf, erbyn diwedd 2016/17 mae'r graff uchod yn awgrymu y gallasem fod angen tynnu rhwng £34m a £43m o'r gyllideb dros y cyfnod.
15. Rhaid bod yn fyw i'r ffaith hefyd nad yw'r tafluniad yma yn cynnwys 2017/18, ond gwyddom eisoes y bydd yn rhaid i'r Llywodraeth barhau gyda'u rhaglen arbedion ar lefel sy'n debyg i lefel arbedion ar gyfer 16/17.
16. O gofio ein bod yn gwario £165m ar Addysg, Gwasanaethau Cymdeithasol, Digartrefedd, Budd-daliadau a phraeseptau gyda dim ond £71m ar yr **holl** wasanaethau eraill (sydd hefyd yn cynnwys rhai elfennau statudol) gellir gweld beth fyddai effaith arbedion o'r maint yma ar wasanaethau os nad ydym yn gallu darganfod cyfleoedd i drawsnewid, yn enwedig o fewn Addysg a Gwasanaethau Cymdeithasol.
17. Oni bai ein bod yn gwneud hynny byddwn yn cynyddu'r tebygolrwydd y bydd yn rhaid i ni wynebu toriadau a hynny ar raddfa llawer dyfnach nag yr oeddem yn ei ragweld.
18. Wedi dweud hynny, rhaid bod yn fyw i'r weledigaeth sy'n cael ei gosod allan yn y Cynllun Strategol, a thra bod angen ystyried maint yr uchelgais efallai yng nghyd-destun y darlun newydd yma, mae'r dyhead o fod yn cefnogi pobl Gwynedd i ffynnu mewn cyfnod anodd llawn mor berthnasol ag y bu erioed.
19. Rhaid bod yn fyw hefyd i'r sialens fydd yn dod i'n rhan drwy law'r galwadau cynyddol sydd arnom - rhai oherwydd natur demograffi'r sir ac eraill oherwydd disgwyliadau asiantaethau allanol i'r Cyngor. Bydd gallu'r Cyngor i reoli'r galwadau yma yn amrywio ond un peth sy'n sicr fe fydd yna rai lle na fydd modd eu hanwybyddu.

Sut ydan ni am ddygymod ?

20. Mae gan y Cyngor gyfundrefnau yn eu lle er mwyn adnabod cyfleoedd ar gyfer darganfod arbedion effeithlonrwydd pellach a rheoli galw ac er bod y targedau y bu i ni osod i ni ein hunain ar gyfer y meysydd yma yn heriol ofnadwy, rhaid gofyn a allwn anelu'n uwch er mwyn lleihau'r ardrawiad y byddai toriadau yn eu cael ar bobl Gwynedd.
21. Bydd yr angen i drawsffurfio gwasanaethau yn chwarae rhan allweddol os ydym am fedru cyflawni'r targedau gwreiddiol heb son am gynyddu uchelgais.

22. Mae yna ddadl hefyd y dylem edrych ar effaith ariannol ein polisiau er mwyn gweld a allwn ostwng rhywfaint pellach ar ein hanghenion gwario presennol.
23. Yn y lle cyntaf byddwn yn awgrymu ein bod yn ail ymweld â'r Cynllun Asedau i weld a oes cyfleoedd yn y fan honno i leihau galwadau gwariant a byddwn hefyd yn argymhell ein bod yn ail ymweld â'r Cynllun Strategol ei hun er mwyn adnabod y cynlluniau hynny sydd yn hollol angenrheidiol eu cyflawni er mwyn gwireddu'r weledigaeth a pha rai y gellir eu hystyried eto.

Rhesymau dros argymhell y penderfyniad

24. Mae gan Gyngor Gwynedd hanes o fod yn cynllunio ymlaen llaw er mwyn dygymod gyda'r cyfyngiadau ariannol y bu'n eu hwynebu yn y gorffennol.
25. Mae hyn wedi talu ar ei ganfed yn y gorffennol gan ein bod wedi medru cymryd amser i ddod at gasgliadau rhesymegol a chynhwysol gan osgoi gorfod gweithredu'n fyrbwyll.
26. Drwy barhau i wneud hynny, gallwn geisio sicrhau gwasanaethau cynaliadwy ar gyfer bobl Gwynedd, er gwaethaf sialensau'r hinsawdd ariannol bresennol.
27. Fel rhan o'r cynllunio yma rhaid ystyried pob dim sy'n creu baich ariannol arnom gan gynnwys effaith ariannol ein polisiau presennol.

Camau nesaf ac amserlen

28. Os bydd y Cabinet yn cytuno i'r argymhelliad, dylid hefyd rhagrybuddio'r Cyngor o'r newid yn yr hinsawdd ariannol ac am yr angen i ail ymweld â'r cynlluniau a nodir uchod (gan mai Cynlluniau'r Cyngor ydynt) a dylid gwneud hynny yn ei gyfarfod ym mis Medi.

Barn y swyddogion statudol

Y Prif Weithredwr:

Mae'n hysbys eisoes bod y Cyngor hwn wedi bod yn wynebu her ariannol sylweddol ers 2006/07. Fodd bynnag, fel mae'r adroddiad yn dangos bydd yr her honno yn dwysau yn sylweddol dros y blynyddoedd nesaf. Bellach, mae'r byd wedi newid go iawn ac mae hynny'n galw am ail-aesiad go iawn o ymrwymadau y mae'r Cyngor wedi ei wneud a hefyd o ran y pwysau a fydd yn codi o doriadau sydd bellach yn annorod. Rwy'n cefnogi'r argymhellion

Y Swyddog Monitro:

Dim i'w ychwanegu o ran priodoldeb.

Y Pennaeth Cyllid:

Fel dywedai rhan 12 o'r adroddiad, bydd ffigyrau'r setliad ddim yn hysbys cyn Hydref ond disgwylir i'r sefyllfa fod dipyn gwaeth na'r ffigyrau mynegol blaenorol, ac yn ystod y ddeufis diwethaf derbyniwyd sawl datganiad cryf gan y Gweinidog dros Llywodraeth Leol yn Llywodraeth Cymru, fel bod rhaid i awdurdodau lleol *"ymgysylltu ar unwaith i gynllunio'n ariannol a chynllunio gwasanaethau yn bendant a radical er mwyn adlinio gwasanaethau cyhoeddus yn gyflym i'r lefel is o adnoddau fydd ar gael"* yn 2014/15 a thu hwnt, tra'n *"fwy hir-dymor, bydd raid i'r lefelau sylweddol is o adnoddau yrru newidiadau trawsffurfio dwys."* Yn sgil y rhybuddion, rwyf wedi trafod ymateb posibl y Cyngor gyda'r Cyfarwyddwr a'r Aelodau Cabinet perthnasol ac rwy'n cytuno byddai'n ddarbodus i'r Cyngor baratoi yn ystwyth ac ail ymweld â'r Cynllun Asedau a'r Cynllun Strategol.
